

**Het gebruik van elektronische
(leerlingvolg)systemen in het VO
(nulmeting 2004)**

Grote Bickersstraat 74
1013 KS Amsterdam

Postbus 247
1000 AE Amsterdam

t 020 522 54 44
f 020 522 53 33
e info@tns-nipo.com
www.tns-nipo.com

Titel	Het gebruik van elektronische leerlingvolgsystemen in het VO
Projectnummer	10599.03
Auteur	Remco Frerichs (TNS NIPO), Jan Neuvel (CINOP), Anneke Westerhuis (CINOP)
Datum	december 2004
Versie	3

Pettelaarpark 1
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
Tel: 073-6800800
Fax: 073-6123425
www.cinop.nl

© CINOP 2004

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd of openbaar gemaakt
door middel van druk, fotokopie, op welke
andere wijze dan ook, zonder vooraf
schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

1	Het doel en de opzet van het onderzoek.....	3
1.1	Doel en vraagstelling	3
1.2	De opzet en uitvoering van het onderzoek	3
2	Digitale systemen in het vo	6
2.1	Een ruime meerderheid gebruikt een digitaal systeem voor het opslaan van leerresultaten	6
2.2	Het meest gebruikte systeem is @VO	7
2.3	Drie op tien scholen gebruiken meer dan één systeem	8
2.4	De meerderheid gebruikt volgend jaar hetzelfde systeem	9
3	De toepassing van digitale systemen.....	10
3.1	Systemen worden vooral toegepast voor het opslaan van formele gegevens en kwantitatieve leerresultaten	10
3.2	Indien leergegevens worden opgeslagen, dan voor alle leerlingen	11
3.3	Formele gegevens vooral uitgewisseld met de gemeente en regionale instellingen	12
4	Gegevens worden vooral indirect uitgewisseld	15
5	De meerderheid scholen maakt geen afspraken over digitale uitwisseling.....	16
6	De helft scholen ondervindt problemen bij het digitaal uitwisselen van leergegevens	17
7	Eén op drie scholen gebruikt ook andere typen elektronische systemen	18
8	Samenvatting en conclusies	19
	Bijlage 1: Onderzoeksverantwoording	22
	Bijlage 2: De vragenlijst	24

Vooraf

Met de introductie van nieuwe onderwijsconcepten in het voortgezet onderwijs, het mbo en het hbo wordt de voortgang van het leerproces uit meerdere invalshoeken bekeken. De tijd van het afmeten van de voortgang aan de hand van cijferlijsten ligt inmiddels ver achter ons.

Tegelijkertijd intensiveert het gebruik van deze gegevens. Een toenemende belang van een optimale aansluiting tussen deelsystemen in het onderwijs en de samenwerking van onderwijsinstellingen met derden (vb. zorgteams) gaat gepaard met de behoefte meer gegevens over het leerproces van leerlingen beschikbaar te hebben.

Zo veronderstelt het organiseren van doorgaande leerprocessen ('warme overdracht') dat ontvangende scholen op de hoogte zijn van de ontwikkelingen die leerlingen tot dan toe hebben doorgemaakt.

Deze overdracht van gegevens wordt vergemakkelijkt door elektronische systemen. Gegevens over de voortgang van het leren kunnen in deze systemen worden opgeslagen ten behoeve van de analyse van de voortgang door het lerarenteam, maar ook ten behoeve van de communicatie over de voortgang met anderen.

De vereniging Schoolmanagers-VO en het ministerie van OCW hebben zich verenigd in de doelstelling om het gebruik van elektronische systemen voor de opslag van leergegevens en de communicatie over de voortgang van leerprocessen te intensiveren. Daartoe is het van belang om te komen tot een set van afspraken die leiden tot een standaard voor gegevensuitwisseling over het leren van de leerlingen. Dit is in kort bestek het doel van het project 'Ontwikkeling Standaarden Elektronisch Leerdossier vo', of kortweg, 'Standaarden ELD vo'.

Deze nul-meting geeft een beeld van de mate waarin scholen in het voortgezet onderwijs bij de aanvang van dit project (november 2004) gebruik maken van elektronische voorzieningen voor de opslag en uitwisseling van gegevens over leren.

Het onderzoek onder alle scholen voor vo (+/- 600) is uitgevoerd in de periode oktober – december 2004. Gelet op de korte aanlooptijd (onderzoeksaanvraag in oktober), korte doorlooptijd en de omvang van de logistieke operatie is de uitvoering van het onderzoek vorm gegeven in een samenwerkingsverband van CINOP en TNS-NIPO. In deze gezamenlijke rapportage wordt in het eerste hoofdstuk een schets gegeven van de onderzoeksvraagstelling en -organisatie. In de daarop volgende hoofdstukken (2 tot 7) worden de resultaten gegeven en van commentaar voorzien. In hoofdstuk 8 worden de samenvatting en de conclusies gepresenteerd. Er zijn twee bijlagen: 1) de onderzoeksverantwoording en 2) de vragenlijst.

1 Het doel en de opzet van het onderzoek

1.1 Doel en vraagstelling

Het project Ontwikkeling Standaarden ELD vo heeft als doel:

1. afspraken te maken met alle stakeholders over een standaard voor de uitwisseling van leergegevens waaraan ieder zich wil houden en;
2. daartoe de (technische) randvoorwaarden te verkennen. Eén van die voorwaarden is het gebruik van digitale systemen voor het opslaan en uitwisselen van leerresultaten.

In dit onderzoek is gekeken naar de huidige situatie in het gebruik van digitale systemen ten behoeve van het registreren van leergegevens en leerresultaten in de scholen voor voortgezet onderwijs.

Deze vraagstelling is uitgewerkt in zes deelvragen (in de tweede bijlage bij deze rapportage is de volledige vragenlijst opgenomen):

- hoeveel scholen beschikken over een of meerdere digitale systemen ?
- hoeveel scholen overwegen binnen een jaar zo'n systeem in te gaan voeren?
- welke typen gegevens over leren worden digitaal opgeslagen?
- van welke (deelgroepen van) leerlingen worden deze gegevens digitaal opgeslagen?
- hoe intensief wisselen de scholen digitaal gegevens over het leren uit met andere scholen en/of andere instellingen?
- welke problemen ondervindt men bij de uitwisseling van gegevens?

1.2 De opzet en uitvoering van het onderzoek

Het onderzoek is opgezet als een survey-onderzoek onder vo-scholen, inclusief de vmbo-scholen behorend tot een AOC en inclusief de praktijkscholen.

De onderzoekspopulatie

Er is gekozen voor een onderzoek onder het totale bestand van VO scholen, omdat het onderzoek tevens gebruikt is als middel om de instellingen te informeren over het project Ontwikkeling Standaarden ELD vo en de beoogde doelstellingen van dit project.

Verschillende definities van wat een school is zijn mogelijk, uiteenlopend van één bepaalde vestiging tot alle vestigingen die onder een zelfde bestuur vallen. In het onderzoek is gekozen voor een middenweg waarin een school is gelijk gesteld met alle vestigingen die onder eenzelfde brinnummer vallen. In die omschrijving komt het aantal vo-scholen uit op ruim 655, inclusief 111 praktijkscholen (gegevens Cfi, 2004).

Zie voor een overzicht van de scholen de onderstaande tabel.

Aantal scholen geordend naar schooltype en aanbod				
	vmbo	havo/vwo	vmbo-havo/vwo	Totaal
Categorale school	16	32	0	48
SG* met 1 locatie	36	42	138	216
SG met 2 of meer locaties	20	1	247	268
AOC	12	0	0	12
Praktijkschool	111	0	0	111
Totaal aantal scholen				655

* SG staat voor Scholengemeenschap

Het lijkt aannemelijk dat een school (lees dus steeds ‘alle vestigingen onder hetzelfde brin-nummer’) gebruik maakt, of er naar streeft gebruik te gaan maken, van eenzelfde elektronisch (leerlingvolg)stelsel, maar dat hoeft (nog) niet het geval te zijn.

In de opzet van het onderzoek is er dan ook rekening mee gehouden dat in verschillende vestigingen van een school en/of “delen” van een school, zoals onder- en bovenbouw of vmbo en havo/vwo, (nog) aparte systemen in gebruik zijn. Als er meer dan één systeem in gebruik zou zijn, diende de enquêteur na inventarisatie van de in gebruik zijnde systemen, om belasting voor de scholen te beperken, door te vragen naar het gebruik van één van de systemen. Dat kan betekenen dat in deze gevallen alleen gegevens van het desbetreffende systeem bekend zijn. Als vragen niet voor de hele school beantwoordt kunnen worden, diende bij de keuze van een “deel van de school” rekening te worden gehouden met de verhouding tussen onder- en bovenbouw en tussen vmbo en havo/vwo.

Het onderzoeksinstrumentarium

Er is een korte vragenlijst ontwikkeld die in twee hoofddelen uiteen valt:

In het eerste deel wordt nagegaan:

- of er een elektronisch systeem in gebruik is en zo ja welk systeem (10-tal systemen voorgecategoriseerd¹);
- of er plannen waren om een nieuw systeem in te voeren en zo ja welk;
- hoe breed het systeem op school in gebruik is, waarbij als verdere onderliggende eenheden vestigingen en delen van de school (onder-/bovenbouw en vmbo en havo/vwo) zijn onderscheiden

¹ Op grond van de antwoorden op de open antwoordcategorie (‘anders, namelijk...’) is daar in de fase van de dataverwerking nog een elfde systeem aan toegevoegd: Schoolfact.

In het tweede deel van de vragenlijst, eventueel te beantwoorden voor een vestiging of een deel van de school, wordt nader ingegaan op het gebruik van het elektronische systeem. Daarbij gaat het om:

- de soorten informatie die worden opgeslagen (formele, kwantitatieve gegevens, kwalitatieve gegevens en gegevens over het leerproces);
- de scholen (po, vo en vervolgonderwijs) en maatschappelijke instanties (gemeente en regionale instanties) met wie die verschillende vormen van informatie worden uitgewisseld;
- de manier waarop informatie wordt uitgewisseld:
 - digitaal direct, dat wil zeggen de informatie wordt digitaal zodanig uitgewisseld dat het direct of met een geringe bewerking is in te lezen in het systeem van de ontvangende school of instantie;
 - indirect, dat wil zeggen, dat de informatie op een andere drager wordt overgezet (tekstverwerker, papier, telefoon) waarmee gegevens niet direct in te lezen zijn in een ander systeem.
- de afspraken die scholen hebben gemaakt met andere scholen (in de regio) en met andere instanties om informatie digitaal uit te wisselen

Het eerste deel van de vragenlijst moest voor de hele school worden beantwoord, het tweede deel eventueel voor een deel van de school, indien op een school verschillende systemen voor verschillende delen van de school in gebruik zouden zijn. Zie voor de volledige vragenlijst de tweede bijlage bij dit rapport.

De uitvoering van het onderzoek

De dataverzameling is uitgevoerd in de laatste drie weken van november. Enquêteurs van TNS-NIPO hebben alle scholen telefonisch benaderd. Gevraagd is naar de het hoofd van de schooladministratie. Een korte telefonische pilot van CINOP in een 20-tal scholen had namelijk duidelijk gemaakt dat zij doorgaans óf de vragen zelf konden beantwoorden óf konden aangeven wie dat kon doen.

Het aantal pogingen om met een school (hoofd administratie) contact te krijgen was gesteld op maximaal 5. Bij scholen die niet aan het onderzoek wilden/konden meewerken is naar de reden van de weigering gevraagd.

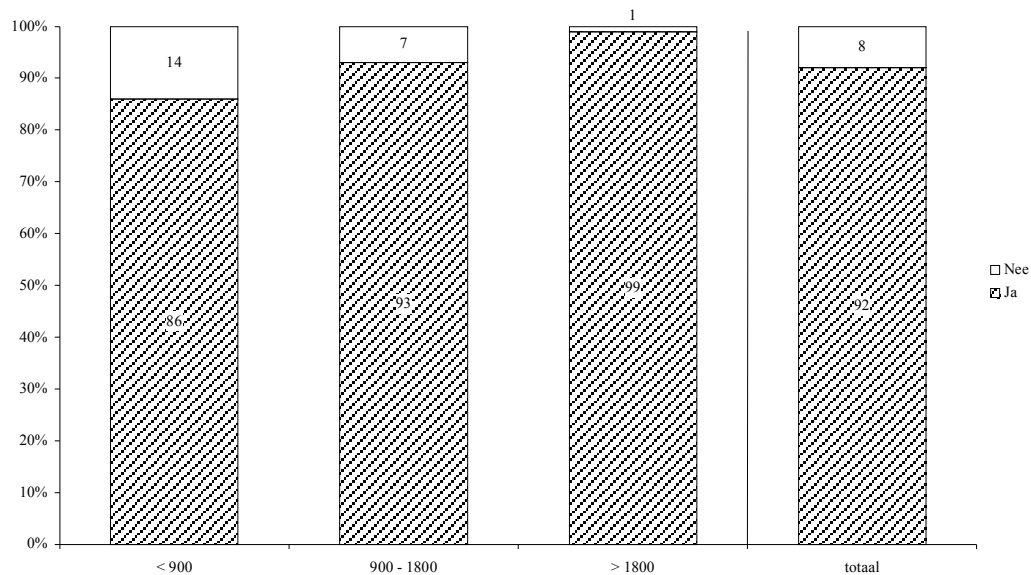
2 Digitale systemen in het vo

2.1 Een ruime meerderheid gebruikt een digitaal systeem voor het opslaan van leerresultaten

Op een ruime meerderheid van de scholen voor vo worden één of meer elektronische systemen gebruikt om gegevens over de leerresultaten van leerlingen op te slaan (92%).

Hoe groter de school, des te vaker wordt een systeem gebruikt om de leerresultaten op te slaan. Onder de scholen met meer dan 1.800 leerlingen bedraagt dit aandeel 99%, onder middelgrote scholen (900 tot 1.800 leerlingen) 93% en onder scholen met minder dan 900 leerlingen 86%.

1 | Ruime meerderheid scholen gebruikt systeem voor het volgen van leerresultaten

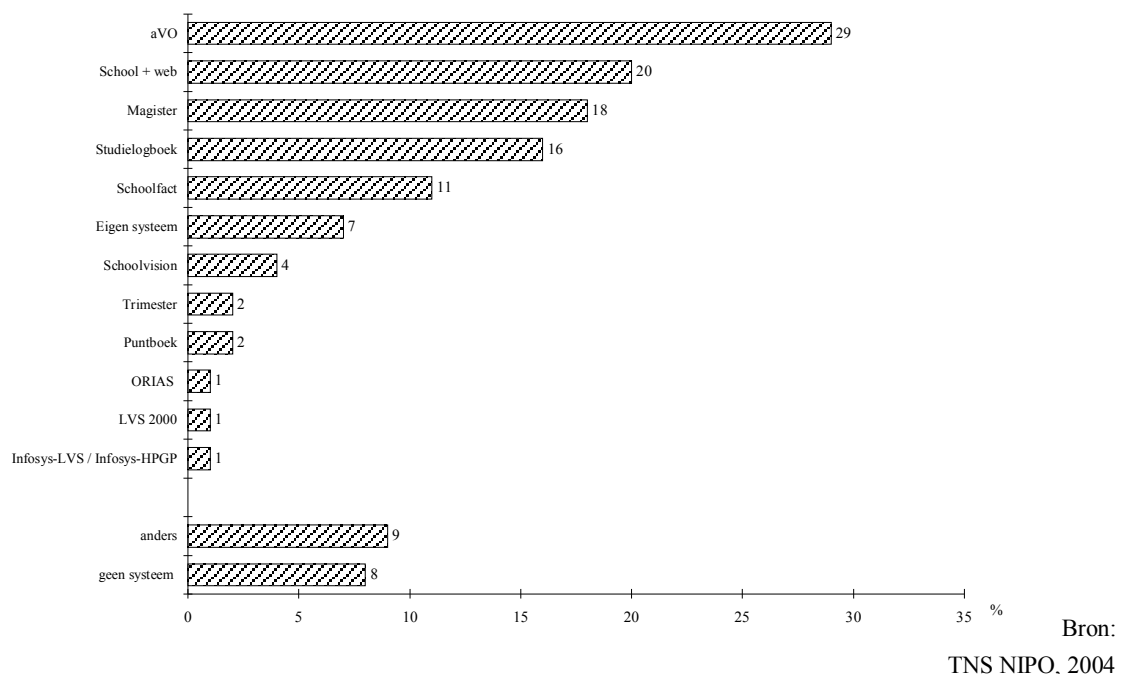

Bron:
TNS NIPO, 2004

2.2 Het meest gebruikte systeem is @VO

Er zijn vijf systemen die door meer dan 10% van de scholen worden gebruikt om gegevens van leerresultaten van leerlingen op te slaan. Het systeem '@VO' wordt het meest gebruikt (29%), gevolgd door 'School + web' (20%), 'Magister' (18%), 'Studielogboek' (16%) en 'Schoolfact' (11%). Een niet onaanzienlijk deel van de scholen gebruikt een systeem dat in eigen beheer ontwikkeld is (7%).

2 | '@VO' meest gebruikte systeem om leerresultaten van leerlingen op te slaan

De systemen '@VO' en 'School + web' worden vooral op de grotere scholen (meer dan 1800 leerlingen) gebruikt. Zo gebruikt 37% van de grote scholen '@VO' en 29% 'School + web'. 'Magister' wordt vooral op de kleinere scholen gebruikt (door 22% van de scholen met minder dan 900 leerlingen).

Wanneer in de analyse onderscheid wordt gemaakt tussen "scholen die al meer gebruik maken van volgsystemen²" en "scholen die in beperkte mate gebruik maken van volgsystemen" doen zich opvallend genoeg nauwelijks significante verschillen voor als het gaat om de gebruikte systemen. De "scholen die in beperkte mate gebruik maken van volgsystemen" maken iets vaker gebruik van meerdere systemen (30%, tegenover 17% van de "scholen die al meer gebruik maken van volgsystemen"). Bovendien gebruiken ze vaker 'Studielogboek' (18%, tegenover 9% van de "scholen die in beperkte mate gebruik maken van volgsystemen"). Dit laatste betreft een betekenisvol [significant] verschil.

² Dat wil zeggen: formele en kwantitatieve gegevens digitaal opslaan en deze digitaal communiceren met gemeente/regio.

2.3 Drie op tien scholen gebruiken meer dan één systeem

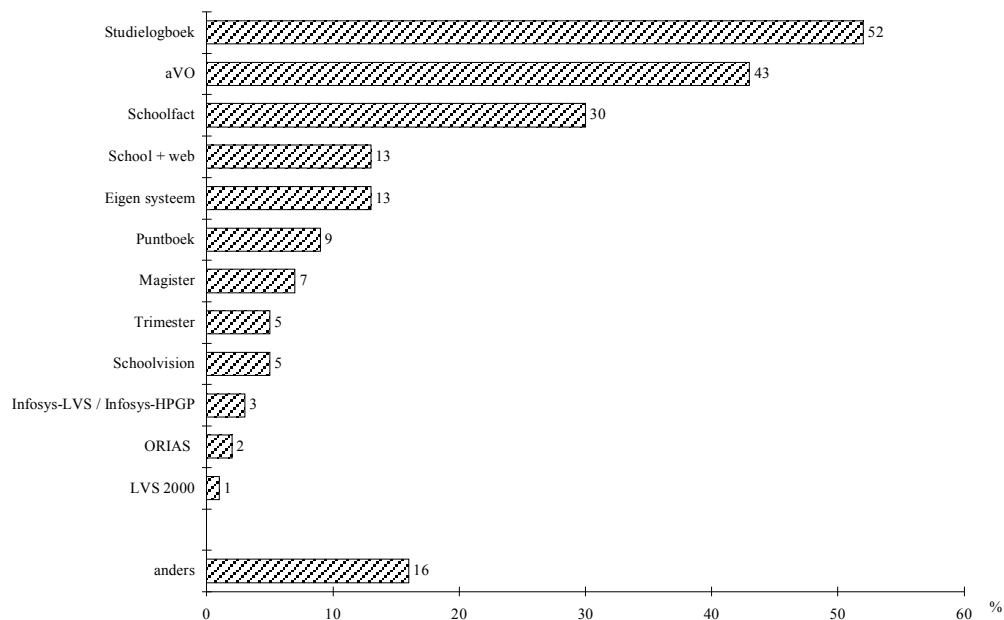
Overigens wordt op 30% van de scholen meer dan één systeem gebruikt (n=94). Gemiddeld worden er 1,3 systemen gebruikt om gegevens van leerresultaten van leerlingen op te slaan. Vooral 'Studielogboek' wordt geregeld met andere systemen gecombineerd. Op twintig scholen wordt dit systeem samen gebruikt met '@VO', op achttien scholen met 'Schoolfact'. Van de 94 combinaties gaat het dus in 21% van de gevallen om de combinatie '@VO / Studielogboek'. In onderstaande tabel worden de meest genoemde combinaties weergegeven:

3 | Combinatie '@VO / Studielogboek' komt meest voor (basis: n=94)

	%
Studielogboek – @VO	21
Studielogboek – Schoolfact	19
@VO – Schoolfact	6
School + web – Eigen systeem	5

Na 'Studielogboek' (49 keer in combinatie, 52%) komt het '@VO'-systeem het meest in combinaties voor (40 keer, 43%). Ook 'Schoolfact' wordt relatief vaak gecombineerd (28 keer, 30%). Een en ander wordt hieronder grafisch weergegeven:

4 | 'Studielogboek' komt in helft van combinaties voor (basis: n=94)

Bron:

TNS NIPO, 2004

2.4 De meerderheid gebruikt volgend jaar hetzelfde systeem

In 2005 zal de afzetmarkt van systemen voor het volgen van leerresultaten niet drastisch veranderen. Drie op de vijf scholen (62%) geven aan dat volgend jaar geen nieuw systeem wordt ingevoerd en dat er – indien men thans gebruikt maakt van meerdere systemen – geen systeem komt te vervallen.

Een kwart van de scholen (24%) geeft aan volgend jaar gebruik te gaan maken van een nieuw systeem. Van de groep scholen die aangeven volgend jaar over te stappen op een nieuw systeem kiest 39% voor '@VO'³. Marktleider '@VO' ziet in 2005 zijn marktaandeel dus verder toenemen; ook al omdat er weinig scholen zijn die in 2005 '@VO' inruilen voor een ander systeem. Twee andere systemen die op relatief veel belangstelling kunnen rekenen in 2005 zijn 'Magister' (17%) en 'School + web' (11%).

Van de 24 scholen die nu nog niet over een systeem beschikken, geven tien aan volgend jaar tot aanschaf over te gaan. Van deze scholen hebben er twee gekozen voor '@VO', twee voor 'School + web' en één voor 'Schoolvision'. Drie scholen kiezen voor andere, minder vaak voorkomende, systemen, terwijl twee scholen hun keuze voor een systeem nog niet hebben gemaakt. Als we de scholen die volgend jaar voor het eerst een systeem aanschaffen toevoegen bij de huidige gebruikers, komt het percentage gebruikers uit op 95%.

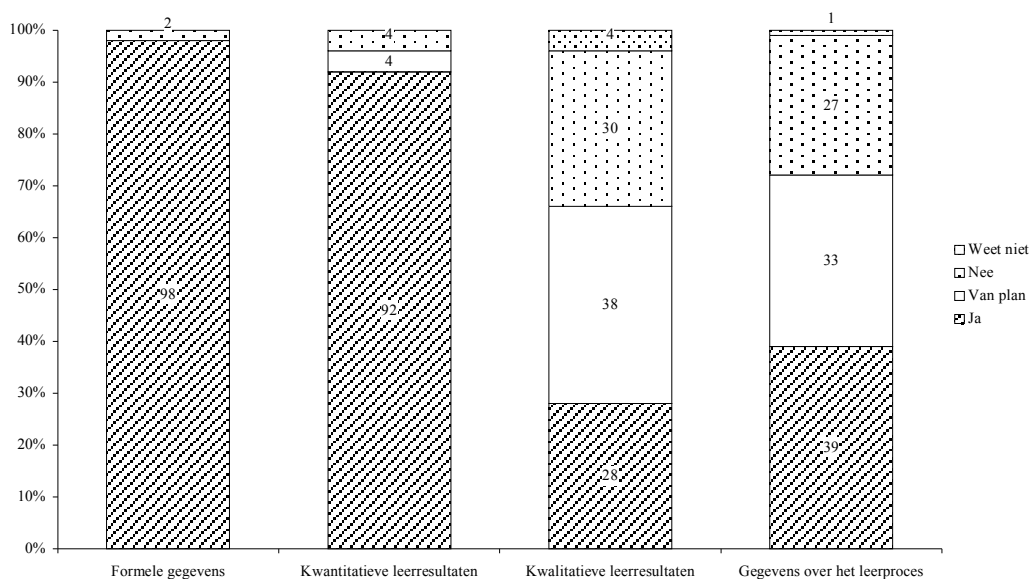
³ Dit betekent dat van alle scholen ($0,24 \times 0,39$) 9% overstapt naar '@VO'.

3 De toepassing van digitale systemen

3.1 Systemen worden vooral toegepast voor het opslaan van formele gegevens en kwantitatieve leerresultaten

Bijna alle scholen gebruiken het systeem voor het digitaal opslaan van formele gegevens, zoals klas, doubleren, verzuim, sector, afdeling en vakkenpakket (98%). Een iets minder groot aandeel – maar wel een ruime meerderheid – gebruikt het systeem ook voor het opslaan van kwantitatieve leerresultaten, zoals cijfers so's, werkstukken en proefwerken, rapportcijfers, cijfers schoolonderzoek, examenresultaten (92%). Het digitaal opslaan van gegevens over het leerproces, bijvoorbeeld portfolio's of verslagen van mondelinge beoordelingen, (39%) en van kwalitatieve leerresultaten (motivatie, inzet, IQ-tests, interesstests, observaties docent) is veel minder gebruikelijk (28%).

5 | Formele gegevens door bijna alle scholen digitaal opgeslagen

Bron:
TNS NIPO, 2004

Zijn er systemen die bij uitstek geschikt zijn voor het in kaart brengen van bepaalde gegevens? Alle gebruikers van 'Trimester' – een systeem met een klein marktaandeel (2%) – geven aan het systeem te gebruiken voor het opslaan van kwantitatieve leerresultaten (100%, tegenover 92% gemiddeld). Het 'Studielogboek' lijkt bij uitstek geschikt voor het digitaal opslaan van gegevens over het leerproces. De helft van de gebruikers van dit systeem (52%) benut 'Studielogboek' voor dit doeleinde. Dat relatief weinig scholen hun systeem gebruiken voor het opslaan van gegevens over het leerproces heeft een aantal scholen er blijkbaar toe aangezet om een eigen systeem te ontwikkelen dat die mogelijkheid biedt. Drie op de vijf scholen met een eigen systeem (62%) gebruiken het systeem namelijk voor dit doel.

3.2 Indien leergegevens worden opgeslagen, dan voor alle leerlingen

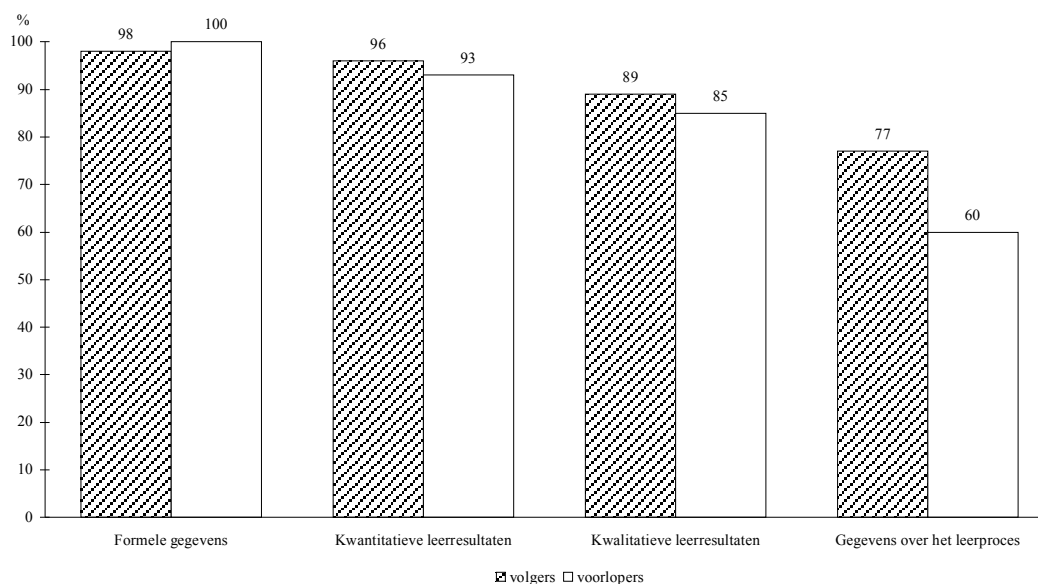
Als scholen hun formele gegevens, kwantitatieve en kwalitatieve leerresultaten, alsmede gegevens over het leerproces digitaal opslaan, dan gebeurt dat in de regel voor *alle* leerlingen. Alleen voor het opslaan van gegevens over het leerproces (de derde categorie) wordt wel eens een uitzondering gemaakt. Eén op de vijf scholen (19%) die gegevens over het leerproces digitaal opslaat, doet dat alleen voor bepaalde groepen leerlingen die in het beleid van de school zijn vastgesteld. Hierbij kan worden gedacht aan brugklassers, laatstejaars of doubleurs.

In 99% van de gevallen worden de formele gegevens van *alle* leerlingen opgeslagen. Voor de kwantitatieve en kwalitatieve leerresultaten gelden aandelen van respectievelijk 95% en 88%. Gegevens over het leerproces worden in 72% van de gevallen van *alle* leerlingen opgeslagen.

Overigens kiezen vooral de allergrootste scholen ervoor om alleen de gegevens van bepaalde groepen leerlingen op te slaan. De achterliggende reden is wellicht het feit dat het bijzonder tijdrovend is om de gegevens van *alle* leerlingen digitaal op te slaan.

Opvallend genoeg gebruiken de “scholen die al meer gebruik maken van volgssystemen” de digitaal opgeslagen gegevens door de bank genomen iets *minder* vaak voor *alle* leerlingen dan de “scholen die in beperkte mate gebruik maken van volgssystemen”. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de “scholen die al meer gebruik maken van volgssystemen” inmiddels in staat zijn de systemen gericht in te zetten. Het verschil doet zich vooral voelen bij de gegevens over het leerproces van de leerlingen (60% onder de “scholen die al meer gebruik maken van volgssystemen” tegenover 77% van de “scholen die in beperkte mate gebruik maken van volgssystemen”).

6 | “Scholen die al meer gebruik maken van volgsystemen” kiezen minder vaak voor opslaan van gegevens van alle leerlingen

Bron:
TNS NIPO, 2004

3.3 Formele gegevens vooral uitgewisseld met de gemeente en regionale instellingen

In de uitwisseling van gegevens over leren voert de uitwisseling van de formele gegevens de boventoon. Deze gegevens worden gemiddeld met 2,2 instanties uitgewisseld, hoewel de uitwisseling vooral met gemeenten of regionale instellingen plaatsvindt. Driekwart van de scholen die formele gegevens van hun leerlingen digitaal opslaan wisselen deze gegevens uit met de gemeente of met regionale instellingen (74%). Dat betekent dat in het totale digitale gegevensverkeer de uitwisseling van formele gegevens (door 98% van de scholen met een digitaal systeem digitaal opgeslagen) de communicatie met gemeenten en regionale instellingen domineert. Met andere woorden, de wettelijke verplichting om gegevens ten behoeve van de RMC functie⁴ op te slaan en uit te wisselen met derden domineert het feitelijke gebruik van digitale leerlingvolgsystemen van vo scholen.

Bijna de helft (46%) wisselt de betreffende gegevens uit met het primair onderwijs, waarbij het vooral gaat om het digitaal ontvangen/importeren van leergegevens uit het primair onderwijs. Kwantitatieve leerresultaten worden overigens nog vaker dan formele gegevens met scholen in het primair onderwijs uitgewisseld (51%).

⁴ RMC staat voor Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten.

Voor de andere gegevenscategorieën moeten we concluderen dat ongeveer drie op de tien scholen (31%) kwalitatieve leerresultaten uit wisselen met de gemeente of met regionale instellingen. En dat gegevens over het leerproces het vaakst worden gedeeld met scholen voor het primair onderwijs (30%).

Een aanzienlijk percentage scholen wisselt geen gegevens over het leerproces uit met derden; bijna de helft van de scholen (46%) wisselt die gegevens *überhaupt* niet uit. De verbreding van de gegevensuitwisseling voorbij de RMC functie staat, zo blijkt uit tabel 7, nog in de kinderschoenen.

7 | *Digitale uitwisseling vindt vooral met gemeente en regionale instellingen plaats*

	Formele gegevens %	Kwantitatieve leerresultaten %	Kwalitatieve leerresultaten %	Gegevens over leerproces %
Met gemeente / regionale instellingen	74	30	31	24
Met scholen voor PO	46	51	30	30
Met andere scholen in het VO	43	38	25	29
Met scholen voor vervolgonderwijs	35	32	26	21
Geen van deze	19	32	40	46
Weet niet	1	2	5	4
Gemiddeld	2,2 instantie	1,9 instantie	1,6 instantie	1,6 instantie

Uitwisseling van gegevens gebeurt opvallend vaak door middelgrote scholen (900 – 1.800 leerlingen). Ook doet zich een duidelijk onderscheid voor tussen de “scholen die al meer gebruik maken van volgsystemen” en de “scholen die in beperkte mate gebruik maken van volgsystemen”. Eerstgenoemde groep is aanmerkelijk toeschietelijker in het uitwisselen van digitaal opgeslagen gegevens dan laatstgenoemde. Dit blijkt onder andere uit het gemiddelde aantal instanties waar de gegevens mee worden gedeeld.

8 | *“Scholen die al meer gebruik maken van volgsystemen” wisselen gegevens met meer instanties uit dan “scholen die in beperkte mate gebruik maken van volgsystemen”*

	Formele gegevens	Kwantitatieve leerresultaten	Kwalitatieve leerresultaten	Gegevens over leerproces
	# instanties	# instanties	# instanties	# instanties
Scholen die al meer gebruik maken van volgsystemen	3,0	2,8	2,1	2,2
Scholen die in beperkte mate gebruik maken van volgsystemen	1,9	1,4	1,3	1,3
Totaal	2,2	1,9	1,6	1,6

4 Gegevens worden vooral indirect uitgewisseld

Het gebeurt zelden dat formele gegevens, kwantitatieve en kwalitatieve leerresultaten, alsmede gegevens over het leerproces *direct* worden uitgewisseld. Doorgaans zijn er bewerkingen nodig om met de gegevens te werken. De uitwisseling vindt in die gevallen *indirect* plaats.

In onderstaande tabel wordt aangegeven welk percentage van de gegevens *indirect* met bepaalde instellingen wordt uitgewisseld. Uit een vluchtige blik op de cijfers blijkt dat het vooral de formele gegevens – en in iets mindere mate de kwantitatieve leerresultaten – zijn die *direct* worden uitgewisseld met andere instellingen.

Bovendien lijken de gegevens met name met andere scholen (zowel in het primair onderwijs als in het voortgezet onderwijs, alsmede voor vervolgonderwijs) *indirect* te worden uitgewisseld. Dit heeft wellicht te maken met het feit dat de scholen verschillende systemen hanteren om de leerresultaten van leerlingen in kaart te brengen.

In de tabel zijn zowel de aard van de gegevens als ook de instellingen genoemd. De percentages die betrekking hebben op kwalitatieve leerresultaten en gegevens over het leerproces zijn, vanwege de geringe steekproeven, indicatief van aard.

9 | *In bijna alle gevallen worden gegevens indirect uitgewisseld*

	Formele gegevens	Kwantitatieve leerresultaten	Kwalitatieve leerresultaten	Gegevens over leerproces
	%	%	%	%
Met scholen voor PO	86	93	100	91
Met andere scholen in het VO	86	94	90	91
Met scholen voor vervolgonderwijs	92	92	95	96
Met gemeente	64	64	62	78
Met regionale instellingen	79	71	72	94

De scholen met minder dan 900 leerlingen lijken gemiddeld genomen hun gegevens iets vaker indirect uit te wisselen.

5 De meerderheid scholen maakt geen afspraken over digitale uitwisseling

Opvallend genoeg wordt er weinig afgesproken over welke informatie er digitaal wordt uitgewisseld. Slechts in een minderheid van de gevallen worden afspraken gemaakt over wat er wel en niet uitgewisseld wordt.

In onderstaande tabel wordt aangegeven in hoeveel procent van de gevallen er wel afspraken worden gemaakt met bepaalde instellingen over de uit te wisselen gegevens. Er lijken wat dit betreft nauwelijks verschillen te zijn tussen formele gegevens, kwantitatieve leerresultaten, kwalitatieve leerresultaten en gegevens over het leerproces. Dat wil zeggen: er worden niet vaker afspraken gemaakt over de digitale uitwisseling van formele gegevens dan over – bijvoorbeeld – de uitwisseling van kwalitatieve leerresultaten.

Uit de gegevens blijkt wel dat vooral met de gemeente en regionale instellingen afspraken worden gemaakt over digitale uitwisseling. Afspraken met andere scholen komen in de praktijk veel minder vaak voor.

In de onderstaande tabel zijn zowel de aard van de gegevens als ook de instellingen genoemd. De percentages die betrekking hebben op kwalitatieve leerresultaten en gegevens over het leerproces zijn, vanwege de geringe steekproeven, indicatief van aard.

10 | Afspraken over digitale uitwisseling bij minderheid scholen

	Formele gegevens %	Kwantitatieve leerresultaten %	Kwalitatieve leerresultaten %	Gegevens over leerproces %
Met scholen voor PO	11	14	13	6
Met andere scholen in het VO	10	7	20	12
Met scholen voor vervolgonderwijs	4	5	5	-
Met gemeente	37	27	15	28
Met regionale instellingen	30	20	17	17

Grote scholen, met meer dan 1.800 leerlingen, en “scholen die reeds meer gebruik maken van volgsystemen” maken vaker afspraken over de digitale uitwisseling van gegevens dan kleinere scholen en “scholen die in beperkte mate gebruik maken van volgsystemen”.

6 De helft scholen ondervindt problemen bij het digitaal uitwisselen van leergegevens

De helft van de scholen ondervindt *geen* problemen bij het digitaal uitwisselen van leergegevens (49%), de andere helft heeft hier *wel* problemen mee.

Een kwart van alle scholen (27%) ondervindt technische problemen als gevolg van de verschillen tussen systemen, terwijl één op de acht scholen (13%) hinder ondervindt bij het maken van afspraken over *wat* er wordt uitgewisseld. Eén op de tien scholen (10%) ervaart het ontbreken van deskundigheid om gevraagde gegevens uit het systeem te halen.

Van de systemen die het vaakst gebruikt worden, ervaren vooral de gebruikers van ‘School + web’ problemen. Slechts twee op de vijf gebruikers van dit systeem (39%) geven namelijk aan *niet* tegen onvolkomenheden aan te lopen. Overigens zijn de problemen die gebruikers van ‘School + web’ *wel* ondervinden niet veel anders dan die van andere systemen, zoals uit onderstaande tabel blijkt.

Tussen de andere systemen die veel gebruikt worden – ‘@VO’, ‘Magister’, ‘Studielogboek’ en ‘Schoolfact’ – doen zich overigens eveneens nauwelijks verschillen voor.

In onderstaande tabel worden de problemen uitgesplitst naar het systeem dat gebruikt wordt. Er is geabstraheerd van de scholen die *geen* problemen ondervinden. Met andere woorden: de percentages hebben betrekking op scholen die bij de digitale uitwisseling van leergegevens *wel eens* tegen een probleem aanlopen.

11 | Technische problemen doen zich met name voor bij ‘@VO’ en ‘Studielogboek’

	@VO	Studie- logboek	Magis- ter	School + web	School- fact	Totaal	Totaal VO
	%	%	%	%	%	%	%
Technische problemen	64	61	52	45	44	53	27
Ontbreken van deskundigheid	24	22	19	8	19	19	10
Afspraken over wat wordt uitgewisseld	26	26	33	18	25	26	13
Een ander probleem	19	26	22	34	31	25	13
Weet niet	7	4	15	5	13	10	5

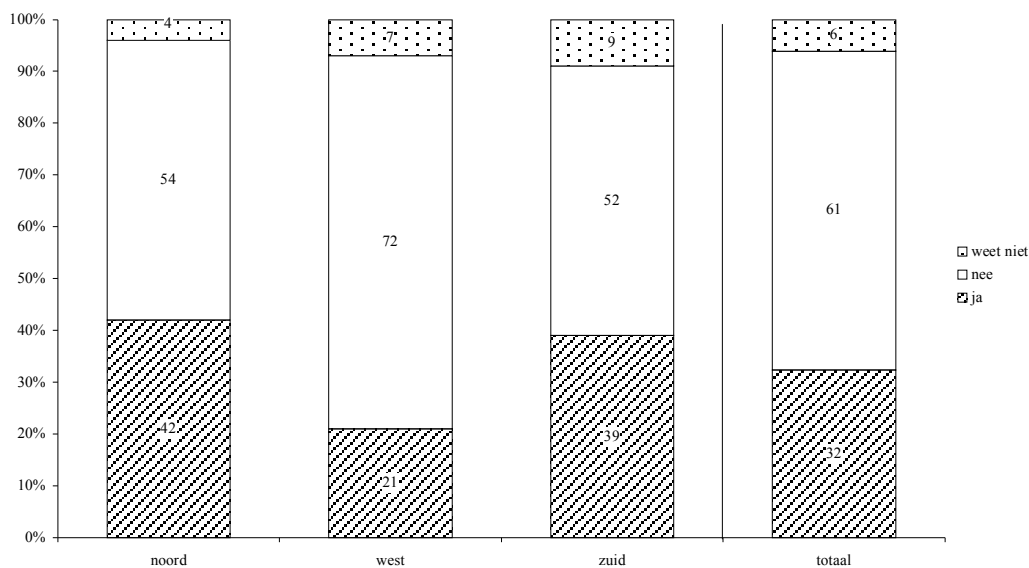
Overigens doen zich op de middelgrote en grote scholen meer problemen voor met de digitale uitwisseling van gegevens dan op kleine scholen. Van de kleine scholen ondervindt 58% geen problemen (tegenover 49% gemiddeld). Tussen “scholen die al meer gebruik maken van volgsystemen” en “scholen die in beperkte mate gebruik maken van volgsystemen” doen zich geen grote verschillen voor (46% tegenover 50% ervaart *geen* problemen).

7 Eén op drie scholen gebruikt ook andere typen elektronische systemen

Eén op de drie scholen (32%) gebruikt in het onderwijs ook andere elektronische systemen, zoals een elektronische leeromgeving of een elektronisch portfoliosysteem. Bij een elektronische leeromgeving wordt er onderwijs gegeven via de computer; bij een elektronisch portfoliosysteem is er per leerling ruimte om kennis en vaardigheden op te slaan.

Ook in het gebruik van andere elektronische systemen verschillen “scholen die al meer gebruik maken van volgsystemen” van “scholen die in beperkte mate gebruik maken van volgsystemen”. Het gebruik in de eerste categorie scholen ligt met 38% tegenover 30% hoger. Voorts worden deze elektronische systemen vooral op middelgrote scholen gebruikt (38%). Wat verder opvalt, is dat in het westen van het land het gebruik achter blijft bij het noorden en het zuiden. In het westen gebruikt 21% van de scholen deze andere systemen tegenover 42% en 39% in respectievelijk het noorden en het zuiden van het land.

12 | Gebruik van andere elektronische systemen naar regio

Bron:
TNS NIPO, 2004

8 Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk presenteren we enige relevante observaties uit het onderzoeksproces en de samenvatting van de onderzoeksresultaten. De samenvatting en conclusies worden gepresenteerd aan de hand van de hoofdvragen van dit onderzoek:

- hoeveel scholen beschikken over een of meerdere digitale systemen?
- hoeveel scholen overwegen binnen een jaar zo'n systeem in te gaan voeren?
- welke typen gegevens over leren worden digitaal opgeslagen?
- van welke (deelgroepen van) leerlingen worden deze gegevens digitaal opgeslagen?
- hoe intensief wisselen scholen digitaal gegevens over het leren uit met andere scholen en/of andere instellingen?
- welke problemen ondervindt men bij de uitwisseling van gegevens?

Onderzoeksobservaties

Bij de voorbereiding van het onderzoek was de mogelijkheid open gelaten dat een school meerdere elektronisch volgsystemen gebruikt, in de verschillende vestigingen en/of “delen” van een school, zoals onder- en bovenbouw of vmbo en havo/vwo. Dat zou kunnen betekenen dat er op een school geen persoon aanwezig is die zowel over het bezit als over de toepassing van alle systemen uitspraken kan doen. Daarom is bij het proces van dataverzameling voorzien dat, in dat geval onder- en bovenbouw en vmbo en havo/vwo in evenwichtige mate in het onderzoek betrokken zouden worden.

Achteraf waren deze voorzieningen niet nodig geweest: Van de 311 responderende scholen hebben 261 (84%) aangegeven de vragen voor de hele school/alle locaties te beantwoorden.

In tabel:

13 | Responsoverzicht

	%
Vragen beantwoord voor de hele school (alle locaties)	84
Vragen beantwoord alleen voor vmbo	4
Vragen beantwoord alleen voor havo/vwo (onder- en bovenbouw)	4
Geen systeem	8

Hoeveel scholen beschikken over een of meerdere digitale systemen?

Nagenoeg alle scholen voor vo beschikken over een of meerdere digitale systemen (92%). Hoe groter de school, hoe groter de kans dat er een of meerdere digitale systemen zijn. De kleinere scholen (< 900 leerlingen) hebben met een percentage van 86% een achterstand op de grotere. De grote meerderheid van de scholen gebruikt overigens één systeem; slechts 30% van de scholen beschikt over meer dan één digitaal systeem

Het systeem ‘@VO’ wordt het meest gebruikt (29%), gevolgd door ‘School + web’ (20%), ‘Magister’ (18%), ‘Studiologboek’ (16%) en ‘Schoolfact’ (11%).

Hoeveel scholen overwegen binnen een jaar zo'n systeem in te gaan voeren?

Van de scholen (24) die nu nog niet over een digitaal systeem beschikken gaan er tien in 2005 toe over om zo'n systeem aan te schaffen. Dat zou het percentage scholen met een digitaal systeem op 95% brengen.

Van alle ondervraagde scholen geeft een kwart (24%) aan volgend jaar gebruik te maken van een nieuw systeem. Daarmee zal vooral '@VO' zijn marktpositie zien verbeteren; van de scholen die overstappen op een nieuw systeem kiest 39% namelijk voor '@VO', de andere systemen meten het met aanmerkelijk lagere percentages doen.

Welke typen gegevens over leren worden digitaal opgeslagen?

Bijna alle scholen die over een digitaal systeem beschikken gebruiken het voor het digitaal opslaan van formele gegevens (98%). Een iets minder groot aandeel – maar wel een ruime meerderheid – gebruikt het systeem ook voor het opslaan van kwantitatieve leerresultaten, (92%).

Opvallend is de grote afstand met de andere toepassingsmogelijkheden. Het digitaal opslaan van gegevens over het leerproces, bijvoorbeeld portfolio's of verslagen van mondelinge beoordelingen, (39%) en van kwalitatieve leerresultaten (motivatie, inzet, IQ-tests, interestests, observaties docent) is veel minder gebruikelijk (28%).

Van welke (deelgroepen van) leerlingen worden deze gegevens digitaal opgeslagen?

Voorzover scholen de verschillende typen gegevens digitaal opslaan, gebeurt dat in de regel voor *alle* leerlingen. Het lijkt erop dat digitale systemen wel worden gebruikt voor alle leerlingen van de school, maar niet voor alle typen gegevens die samenhangen met (de voortgang van) het leerproces.

Hoe intensief wisselen scholen digitaal gegevens over het leren uit met andere scholen en/of andere instellingen?

Gegevens worden slechts beperkt uitgewisseld met derden. De meest gangbare partners zijn gemeenten en regionale instellingen (op grond van de meldingsplicht ten aanzien van verzuim en uitval?). Driekwart van de scholen die formele gegevens van hun leerlingen digitaal opslaan wisselen deze gegevens uit met de gemeente of met regionale instellingen (74%). Voor alle scholen in het vo komt het percentage daarmee op 67%. Dit resultaat laat zien dat de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten op dit moment de belangrijkste toepassingscontext vormt voor het digitaal uitwisselen van leergegevens. Gegevens worden nog maar in heel beperkte mate ten behoeve van andere vormen van samenwerking en afstemming (digitaal) uitgewisseld.

Als er al een bredere uitwisseling plaatsvindt, is dat vooral met het primair onderwijs. Een qua omvang kleinere, maar toch niet onaanzienlijke gegevensuitwisseling bestaat tussen het vo en scholen voor primair onderwijs. Met scholen in het primair onderwijs worden, voorzover er uitgewisseld wordt, met name gegevens over kwantitatieve leerresultaten uitgewisseld (51%).

Ook op twee andere aspecten is de digitale uitwisseling nog weinig uitgewerkt: 1) het gebeurt zelden dat gegevens *direct* (van systeem naar systeem, zonder tussenbewerkingen) worden

uitgewisseld en 2) de gegevensuitwisseling wordt slechts in zeer beperkte gebaseerd op afspraken tussen de betrokken partijen.

Welke problemen ondervindt men bij de uitwisseling van gegevens?

De helft van de scholen ondervindt problemen bij het digitaal uitwisselen van leergegevens (51%).

Technische problemen worden het vaakst genoemd. Van de scholen ondervindt een kwart (27%) technische problemen als gevolg van de verschillen tussen systemen, terwijl één op de acht scholen (13%) hinder ondervindt bij het maken van afspraken over *wat* er wordt uitgewisseld. Eén op de tien scholen (10%) ervaart het ontbreken van deskundigheid om gevraagde gegevens uit het systeem te halen.

Bijlage 1: Responsverantwoording

Het veldwerk van het onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode tussen 9 november en

13 | Steekproefverantwoording

	#	%	
Aantal leerlingen			
< 900	102	33	
900 – 1800	125	40	:
> 1800	84	27	e
Regio			
Noord	101	32	
West	135	43	
Zuid	75	24	
Aanbod			
VMBO	203	65	
HAVO-VWO	235	75	n
Niet bekend	26	8	n

14 | Steekproefverantwoording

	#	%
Aantal leerlingen		
< 900	102	33
900 – 1.800	125	40
> 1.800	84	27
Regio		
Noord	101	32
West	135	43
Zuid	75	24
Aanbod		
VMBO	203	65
HAVO-VWO	235	75
Niet bekend	26	8

Respons

Er zijn in totaal 311 gesprekken gerealiseerd. Het aantal weigeringen is 238. In totaal zijn derhalve 549 van de 596 aangeleverde telefoonnummers gebruikt. Van de benaderde scholen heeft 57% aan het onderzoek meegewerkt. De categorie ‘weigeringen’ bevat overigens niet uitsluitend expliciete weigeringen om aan het onderzoek deel te nemen. Ook respondenten die wel wilden deelnemen maar in de korte doorlooptijd van de dataverzameling geen afspraak konden maken, zijn ertoe gerekend. De non-respons bedraagt in totaal 43% en kan als volgt worden gespecificeerd:

15 | Uitsplitsing non-respons

14 | Uitsplitsing non-respons

	#	Van de non-respons %	Van het totaal %
Weigering	128	54	23
Geen gehoor / in gesprek	45	19	8
Oneigenlijke non-respons (infotoon, etc.)	65	27	12
Respons	311	n.v.t.	57
Totaal	549	100	100

14 | Responsoverzicht gerelateerd aan de indeling van de scholen naar type

	Indeling scholen	Deelname	%
Categorale scholen	48	28	58
Scholengemeenschappen met 1 locatie	216	124	57
Scholengemeenschappen met 2 of meer locaties	268	135	50

Bijlage 2: De vragenlijst

1. Worden er op uw school een of meer elektronische systemen gebruikt om gegevens van de leerresultaten van leerlingen op te slaan?

- 1) ja
- 2) ja, maar binnen een jaar wordt een nieuw systeem ingevoerd
- 3) nee, maar binnen een jaar wordt een systeem ingevoerd
- 4) nee, ook op korte termijn/binnen een jaar niet van plan

2. Om welk systeem of systemen gaat het?

- 1) nog onbekend
- 2) @VO
- 3) Infosys-LVS/infosys HPGP
- 4) LVS 2000
- 5) Magister
- 6) NOISE
- 7) ORIAS
- 8) School + web
- 9) Schoolvision
- 10) Studielogboek
- 11) VAS
- 12) VOS
- 13) Anders, namelijk:

3. Voor welk deel van de school worden de vragen over het gebruik van het elektronische leerlingvolgsysteem beantwoord?

- 1) Hele school, alle locaties
- 2) De(e)l(en) van school, of de(e)l(en) van locatie:

	onderbouw	bovenbouw
vmbo		
havo/vwo		

In de volgende vragen worden steeds vier soorten leergegevens onderscheiden; het gaat om:

- a. *Formele gegevens (bijvoorbeeld gegevens als klas, doubleren, verzuim, sector, afdeling, vakkenpakket enz)*
- b. *Kwantitatieve leerresultaten (bijvoorbeeld cijfers so's, werkstukken en proefwerken, rapportcijfers, cijfers schoolonderzoek, examenresultaat, enz)*
- c. *Kwalitatieve leerresultaten (bijvoorbeeld portfolio, verslagen van mondelinge beoordelingen enz)*
- d. *Gegevens over het leerproces (motivatie, inzet, IQ-tests, interesstests, observaties docent enz)*

4. Worden de volgende gegevens digitaal opgeslagen?

	Nee	Nee, wel plannen om dit te doen	Ja
Formele gegevens			
Kwantitatieve leerresultaten			
Kwalitatieve leerresultaten			
Gegevens over het leerproces			

5. Betreft de digitale opslag van gegevens alle leerlingen?

	alle leerlingen	alleen bepaalde leerlingen	facultatief
Formele gegevens			
Kwantitatieve leerresultaten			
Kwalitatieve leerresultaten			
Gegevens over het leerproces			

6. Worden de volgende gegevens digitaal uitgewisseld en zo ja, gebeurt dit direct of indirect, en met welke instanties? (Nb bij het primair onderwijs gaat het alleen om het digitaal ontvangen/importeren van leergegevens; bij de overige instanties gaat het om het doorsturen/exporteren van gegevens)

Antwoorden per cel:

- 1) *direct: gegevens worden als digitaal bestand uit het eigen systeem gehaald en kunnen direct weer in een ander elektronisch systeem worden ingelezen*
- 2) *indirect: gegevens worden uit het digitale systeem gehaald en in analoge vorm (op papier, telefonisch, als Wordbestand per e-mail) verstuurd*
- 3) *zowel direct als indirect*

	regionale instellingen*	gemeente	met scholen die vervolgonderwijs verzorgen	met andere scholen voor voortgezet onderwijs	van scholen voor primair onderwijs
Formele gegevens					
Kwantitatieve leerresultaten					
Kwalitatieve leerresultaten					
Gegevens over het leerproces					

**bijvoorbeeld Regionaal Meld- en Coördinatiepunt, Regionale Verwijzingscommissie, zorginstellingen*

7. Zijn er over **wat** er digitaal wordt uitgewisseld aan leergegevens afspraken gemaakt met de verschillende instanties?

	regionale instellingen	gemeente	met scholen die vervolgonderwijs	met andere scholen voor voortgezet onderwijs	met scholen voor primair onderwijs
Formele gegevens					
Kwantitatieve leerresultaten					
Kwalitatieve leerresultaten					
Gegevens over het leerproces					

8. Zijn er problemen bij het digitaal uitwisselen van leergegevens?

- 1) Technische problemen als gevolg van de verschillen tussen systemen
- 2) Ontbreken van deskundigheid om gevraagde gegevens uit het systeem te halen

- 3) Maken van afspraken over **wat** er wordt uitgewisseld
- 4) Anders, namelijk:

9. Is er voor zover u weet binnen uw school/scholengemeenschap een deel van de school waar (bijna) 'alles' digitaal wordt opgeslagen en met (bijna) 'iedereen' digitaal wordt gecommuniceerd? (Nb 'alles' zijn de vier onderscheiden soorten leergegevens [zie inleiding vraag 4] en 'iedereen' zijn de in vraag 6 en 7 genoemde instanties)

- 1) Nee
- 2) Ja
- 3) Weet niet

10. Worden er andere elektronische systemen gebruikt, zoals een elektronische leeromgeving (bijvoorbeeld Blackboard, N@Tschool, TeleTOP, Didactor) of een elektronisch portfoliosysteem (bijvoorbeeld E-portfolio, E-portaro, Winvision)?

- 1) Nee
- 2) Ja
- 3) Weet niet